తండ్రులూ-కొడుకులూ

తన వివాహానికి వచ్చిన యితర బంధువులతోపాటు పెదతండ్రిని వెళ్ళనివ్వలేదు కుటుంబరావు. పదిరోజులు ఉండి వెళ్ళమని కోరాడు. ఆయనకూడా కుటుంబరావుమాట తీసివెయ్యలేక ఆగాడు.

తన పెదతండ్రిని చూచి కుటుంబరావు చాలా బాధపడ్డాడు. ఒకప్పుడు ఆయనకు వంద ఎకరాల సేద్యం వుండేది. స్టేషనుదగ్గర ఒక ధాన్యపు ఫ్యాక్టరీ; ఊళ్ళో ఒక బట్టలకొట్టు ఉండేవి. ఆ చుట్టుప్రక్కల ఆయనమాట అప్రతిహతంగా చెల్లిపోతూ వుండేది. చెరువుగట్టుమీద నిలబడి వొక్క గద్దింపు గద్దిస్తే ఊరు ఊరు గజగజ ఒణికిపోయేది. అటువంటి మనిషి యిటీవల చాలా కష్టాలు పడుతున్నాడని విన్నాడు కుటుంబరావు. ఆస్తి చితికిపోయింది. చెట్టంత కొడుకుండీ ప్రయోజనం లేకపోయింది. ఆ కొడుకు తల్లిదండ్రుల పోషణకు దమ్మిడీ యివ్వనని చెప్పాడట. కొడుకే ఈ విధంగా వుంటే ఇక అల్లుళ్ళసంగతి వేరే చెప్పాలా?

ఈ సంగతులన్నీ కుటుంబరావుకు కర్ణాకర్ణికగా మాత్రమే తెలిసినై. కుటుంబరావు తండ్రి డాక్టరు ప్యాసై, స్వగ్రామం విడిచిపెట్టి మద్రాసులో ప్రాక్టిసు చేస్తున్నాడు. అప్పటినుంచీ బంధువుల రాకపోకలు తగ్గినై. అందువల్ల మారుమూలవున్న తన స్వగ్రామంలో జరిగే సంగతులు వాళ్ళకు కర్ణాకర్ణిగా మాత్రమే తెలుస్తున్నై.

కుటుంబరావుకి తన అన్న ప్రవర్తన అర్థంకాలేదు. తనకు జ్ఞాపకం ఉన్నంతవరకు ఆయన కఠినుడుకాదు. తన చిన్నతనంలో తాను స్వగ్రామంలో ఉంటున్నప్పుడు ఆయనకవిత్వం వ్రాస్తుండేవాడు. తమది కవితా కుటుంబం. ఎ పరిస్థితుల్లోనూ ఆ గౌరవాన్ని నిలబెట్టాలిని ఆయన పట్టుదల రఘువంశం, మేఘసందేశం చదువుతూ, వాటిఘనతను అందరికీ చెబు

తుండేవాడు. తనకు మనుచరిత్ర చదివి అర్థంచెప్పేవాడు. బ్రాహ్మణేతరుడవటం మూలాన భట్టుమూర్తి పడిన కష్టాలూ, ఇతర కవులవల్ల పొందిన అవమానాలూ చెప్పి కంటతడి పెట్టుకునేవాడు. ఇంటిపని ముట్టుకునేవాడుకాదు. తన పెద్దతండ్రికూడా యింటిపను లేవీ కొడుక్కి చెప్పేవాడు కాదు. కొడుకు యశస్సు నార్జించాలనే ఆయన కోర్కెకూడాను.

అప్పటికి తన అన్న స్కూలుఫైనలు చదువుతున్నాడు. రాకపోకలకు తన కొడుకు ఎక్కడ యిబ్బందిపడతాడోనని టౌన్లోనే ఒక యిల్లు అద్దెకు తీసుకొని ప్రత్యేకం వంటవాణ్ణిపెట్టాడు తన పెదతండ్రి ఆ రోజుల్లో కొడుకుని చూసుకొని మురుసుకోవటం తప్ప మరొకపని వుండేది కాదు పెదతండ్రికి. కొడుకు కోసం ఎంత డబ్బయినా ఖర్చుపెట్టేవాడు. తన బాగా జ్ఞాపకం. ఒకరోజున తన పెదతండ్రి కొడుకుని చూట్టానికని హైస్కూలికి వెళ్ళాడు ఆ హైస్కూలులోనే పక్కనున్న జమీందారు కొడుకు ఒకడు చదువుకుంటున్నాడు! అతనువేసుకున్న దుస్తులుచూచి కొడుక్కి అటువంటిదుస్తులు లేవని విచారపడి, వెంటనే బజారుకువెళ్ళి ఆ జమీందారు కొడుకు ధరించిన దుస్తులకంటే విలువైన దుస్తులుకొన్నాడు కొడుక్కి. క్లాసురూములో ఆ జమీందారు కొడుక్కి ప్రత్యేకం ఒక కుర్చీ వేసేవారు. అలాగే తనకొడుక్కికూడా కుర్చీ వేయించవలసిందని హెడ్ మాష్టర్ని అడిగాడు. "నాకొడుక్కంటే వాడి గొప్పేమిటి!" అని పోట్లాడాడు.

ఇటువంటి తండ్రి కొడుకుల మధ్య మనస్పర్థ యెలావొచ్చిందో కుటుంబరావు ఊహకు అందలేదు. పోనీ తనపెదతండ్రి తప్పేమన్నా వున్నా, తన్నంత ప్రేమగా పెంచాడా తండ్రీ, కొంచం విశ్వాసం అయినా ఉండక్కర్లా అన్నకి? తన్ను పెంచి, విద్యాబుద్ధులు చెప్పించి పెద్దవాణ్ణి చేసిన తండ్రి తిండిలేక అల్లాడిపోతుంటే చూస్తూ వూరుకోటానికి తన అన్నకు మనస్సెట్లా వొప్పింది?

పోనీ అతనుకూడా డబ్బులేక యిబ్బంది పడుతున్నాడా అంటే కాదాయె! అతనికి భార్యతరపునుంచి ఆస్తి వొచ్చింది. తనేమో మాష్టరీ

ఉద్యోగంచేసి సంపాదిస్తున్నాడు. మరెందుకు తలిదండ్రుల్ని ఇలా కష్ట పెట్టటం! "తను ఏమి సంపాదించాడని మేము పెట్టాలి?" అంటున్నాడట! ఏమి అన్యాయం? తండ్రిని పోషించే సందర్భంలో కూడా వ్యాపారదృష్టా?

కుటుంబరావుకు పెదతండ్రిని అడిగి సంగతి సందర్భాలన్నీ తెలుసుకోవాలనిపించింది. ఇంతవరకు తన అన్నని గురించి ఇతరులు చెప్పిన మాటలు విన్నాడు. వాళ్ళు నిజంచెప్పాలని ఎక్కడ ఉంది! అవ వాదు పుట్టించి, దానికి తమ ముక్కాలను తగిలించి ఆనందించే జనం యెక్కువ ఆంధ్రదేశంలో! కాబట్టి యదార్థం తెలుసుకోవడం మంచిది.

"పెదనాన్నా!"

"ఏమిటి నాయనా?"

"నిన్నొకటి అడగాలనివుంది"

"ఏమిటి నాయనా?_"

"అన్నయ్య సంగతి" అన్నాడు కుటుంబరావు.

కొడుకు సంగతి ఎత్తేటప్పటికి ఆయన తల వంచుకున్నాడు. ఆ సమయంలో ఆయన కుటుంబరావుకి పేలి ఆరిన అగ్నిపర్వతంలాగా, కాలిపోయిన మతాబులాగా కనిపించాడు. కొంతసేపటికి ఆయన వెక్కి వెక్కి ఏడుస్తున్నట్లు అనుమానం కలిగింది. కుటుంబరావు గుండె గుభేలు మన్నది

"వూరుకో పెదనాన్నా," అన్నాడు.

ఆయన శోకాన్ని దిగమింగాడు. ఒక్క నిట్టూర్పు విడిచి, "వాడి సంగతి అడక్క నాయనా_కడుపు చించుకుంటే కాళ్ళమీద పడుతుంది."

కుటుంబరావు మాట్లాడలేదు. కదిలించి పుండుమీద కారంజల్లటం అన్యాయం అనుకొని వూరుకున్నాడు. కొంచెంసేపు చూచి పెదతండ్రే అన్నాడు

"వాడు మంచివాడే నాయనా."

"మరి వదినో."

"నా కుటుంబంలో చిచ్చుపెట్టిందే అది. మమ్మల్ని గడప తొక్కనివ్వదు. మాకు దమ్మిడీ యిస్తే వూరుకోదు"

"అన్నయ్య ఆవిడమాట వింటాడా?" అని అడిగాడు కుటుంబరావు.

"అడుగుదాటడు."

"ఎందుకని?"

"మా కర్మ. పాడినని ఏం ప్రయోజనం. అసమర్థుడు అనుకోవాలి అంతే పెళ్ళాం మాటలు విని తలిదండ్రుల్ని తరిమివేసేవాళ్ళకు పుట్టగతులుంటాయా నాయనా?" ఈ విధంగా మొదలుపెట్టి నెమ్మది నెమ్మదిగా తన కథ అంతా చెప్పాడు పెదతండ్రి ఆయన కొడుకుమీద నిందలు మోపటం యిష్టంలేనట్టు కనిపించాడు. "నువ్వూ నా కొడుకుతో సమానమే నీతో చెప్పకుంటే తప్పేముంది" అని తన కథ అంతా చెప్పాడు.

అంతవరకూ తమను అత్యంత భక్తితో చూసే కొడుకు భార్య కాపరానికి రాగానే మారిపోయాట్ట. "బట్టలకొట్టు యెందుకు పెట్టావు? ఫ్యాక్టరీ ఎవరు కట్టించమన్నారు?" అని అడిగేవాడట! "మా చదువుకి యింత ఎందుకు ఖర్చుపెట్టావు? తాహతుకి మించిన పనులు ఎవ్వరు చెయ్యమన్నారు!" అని అడిగేవాడట. తనకు అత్తగారుకట్నంగా యిచ్చిన డబ్బు యిమ్మని పోట్లాడేవాడట. అతని పోట్లాట భరించలేక, కాపురం ఎక్కడ రచ్చకెక్కుతుందో అనే భయంతో పూర్వులు కట్టించిన మేడ కోడలుపేర వ్రాసిచ్చాడట పెదతండ్రి మర్నాడే తమను యింట్లోనుంచి వెళ్ళగొట్టేశారట. అప్పటినుంచీ పక్కవూళ్ళో ఒక గుడిసె అద్దెకుతీసుకొని అక్కడ కాలక్షేపం చేస్తున్నాడట. ఉండబట్టలేక యెప్పుడన్నా కొడుకుని చూచిపోదామని వస్తే కస్సుబుస్సు మంటారట. మనమణ్ణి దగ్గరకు రానివ్వారట! ఒకపూట భోజనంకూడా పెట్టరట! "అదుగో తినిపెట్టడానికి

వచ్చాడు" అని చుట్టుపక్కల వాళ్ళందరికీ తన్ను చూపుతుండట కోడలు ఈ సంగతులన్నీ చెప్పి కంటనీరు పెట్టుకున్నాడు పెదతండ్రి. "ఇది న్యాయమేనా నాయనా? పెళ్ళాంమాటలు విని తలిదండ్రుల్ని ఇలా చెయ్యటం? అందులో అది ఎవరనుకున్నావు?—దుక్కముక్కలవారి ఆడపడుచు. దానికి ఘనం అంటేనే గిట్టదు. వాళ్ళకీ మనకి వున్న విరోధాలు మనస్సులో పెట్టుకొని ఈ విధంగా సాధిస్తూవుంది. దానికి నొంగటమా": అన్నాడు రోషంతో, కోపంతో. ఆయన శరీరం వొణికింది.

దుక్కముక్కల వాళ్ళసంగతి జ్ఞాపకం రాగానే పెద తండ్రికి కోపం రావటం కుటుంబరావుకి అర్థం అయింది. చింత చచ్చినా పులుపు చావలేదు అనుకొని సంతోషించాడు. తమ వూళ్లో అనాదినుంచీ రెండు పార్టీ లున్నాయి? ఒక పార్టీకి దుక్కముక్కలవాళ్ళు- రెండో పార్టీకి నాయకులు తనవాళ్ళు- తన పెదతండ్రి. దుక్కముక్కలవాళ్ళు డబ్బు మనుష్యులు. డబ్బు సంపాదించటంకంటే మరొకదృష్టి వాళ్లకులేదు. తన వాళ్ళు ధనవంతులు, సంస్కారులు. 'దుక్కముక్కల వాళ్ళు దమ్మిడికి గడ్డితింటారు. వాళ్ళ బతుకూ ఒకబతుకేనా' అనే వాళ్ళు తనవాళ్ళు. 'మర్యాద మన్ననా లేనివాళ్ళు గర్వోన్మత్తులు' అని తనవాళ్ళని దుక్కముక్కలవాళ్ళు నిందించే వాళ్ళు. 'తట్ట తగలేసుకునే బాపతు' అనేవాళ్ళు. ఈ విధంగా తన ఊళ్ళో చాలాకాలంనుంచీ రెండుపార్టీలుండటం కుటుంబరావుకు తెలుసు. దుక్కముక్కల వాళ్ళని తనవాళ్ళు పురుగుల్ని ఏరిపారవేసినట్లు పారవెయ్యటం అతనికి తెలుసు. కాని ఇది చాలా కాలంనాటి సంగతి. ఇటీవల పరిస్థితులు మారినై. అందని హోదాలకుపోయి తనవాళ్ళ కుటుంబాలు ఆర్థికంగా చితికిపోయినై. జాగర్తగావుండి దుక్కముక్కల వాళ్ళు ధనవంతులయ్యారు. క్రమక్రమేణా ఊళ్లో పలుకుబడి సంపాదించారు. లైబ్రరీవాళ్ళ చేతుల్లోకే వెళ్ళింది. స్కూలు వాళ్ళ చేతులలోకే వెళ్ళింది. పంచాయితీబోర్డు వాళ్ళ చేతులలోకే వెళ్లింది. వాళ్లలోనే చదువుకున్నవాళ్ళు బయలుదేరారు. పండితులు బయల్దేరారు. అంతకుముందు తనవాళ్ళకు వొదిగి వొదిగి వుండే వాళ్లు- తనవాళ్ళను నిర్లక్ష్యం చేయ మొదలుపెట్టారు. మాటకు మాట అంటం మొదలుపెట్టారు ఈ ప్రవర్తన తన వాళ్లకు చాలా అవమాన

కరంగా వుండేది. హృదయాలలో నిప్పులు రాజినై. అటువంటి వాళ్ళమీద తన పెదతండ్రికి ఏహ్యభావం ఉండటం, వాళ్ళపేరు తలిస్తే రోషపూరితు డవటం కుటుంబరావుకి తప్పుగా కనిపించలేదు. ఈ పరిస్థితులన్నీ ఆలోచించకుండా దుక్కముక్కలవారి ఆడపడుచుని వెనక వేసుకొచ్చి, తల్లిదండ్రుల్ని బాధపెడుతున్నందుకు అన్నమీద కోపం వచ్చింది. తనభార్య తరపు చుట్టాలనేగాని, తనవాళ్ళ నెవ్వరినీ యింటికి రానివ్వటం లేదనికూడా విన్నాడు. అటువంటివాడు భార్య రాగానే యిలా ఎందుకు మారిపోయాడో అతనికి అర్థంకాలేదు. ఏదైనా తన జన్మకు కారకులైన తల్లిదండ్రులనే క్షోభపెట్టటం దారుణం.

"ఇంకేం చెయ్యదలిచావు పెదనాన్నా" అని అడిగాడు.

"ఏముంది నాయనా చెయ్యటానికి? వాడు పనికిమాలిన వాడయ్యాడనే చింత తప్ప మమ్మల్నిగురించే మా కెప్పుడూ చింతలేదు. మా జీవితాలు యెల్లాగో వెళ్ళమారిపోతై—" అన్నాడు.

"ఉన్న యిల్లుకూడా ఆయనకే యిస్తివి."

"ఇచ్చానుబాబూ వాడు నోరు తెరిచుకొని అడిగితే కాదనలేక పోయాను. అంతవరదాకా యెందుకు? మన ఊళ్ళో మీ పెద్దమ్మపేర వున్న ఎకరం అమ్మి, యిప్పుడు నేను వుంటున్న ఊళ్ళో పది ఎకరాలు కొన్నాను. బంగారంవంటి భూమి. మురుగు వస్తుంది. వొక్క వంద రూపాయలు ఖర్చు పెడితే రాజనాలు పండుతై. నా దగ్గర డబ్బులేదు. 'వందరూపాయలు యివ్వు నాయనా! ఇక దమ్మిడీ అడగను!' అనివాణ్ని అడిగాను. వాణ్ని అడగటం నా కిష్టంలేదు. మీ పెద్దమ్మ పోరుపడలేక అడిగాను. వాడేమన్నాడో తెలుసా నాయనా? 'ఆ పది ఎకరాలు నా పేర పెట్టు, అలాగే యిస్తాను' అన్నాడు బాబూ. నేను అందుకు వొప్పుకున్నా 'అట్లాగే ఇస్తాను మాకు సంవత్సరానికి యింత యిస్తానని వ్రాసి యివ్వు' అని అడిగాను నాయనా? ఇక చూడు. నా మీద ఇంత ఎత్తున లేచాడు."

'నామాట నమ్మ' అన్నాడు. నాయనా పోయింది పోగా ఈ పది

ఎకరాలకోసం తగాదా ఎందుకని నేను 'సరే' అందాం అనుకున్నాను! మీ పెద్దమ్మ వీలులేదని పట్టు పట్టుకు కూర్చుంది. దాని సొంత ఆస్తి ముప్ఫైవేలదాకా ఖర్చుపెట్టాను నాయనా. ఎన్నడూ ఒక్కమాటయినా అని యెరుగదు, మరి అప్పుడు దానికేం వచ్చిందో వీలులేదని పట్టుపట్టి కూర్చుంది—"

"మంచిపని చేసింది" అన్నాడు కుటుంబరావు.

"మంచిపనే అంటావా నాయనా" అని ఆతురతతో అడిగాడు పెదతండ్రి.

"చాలా మంచిపని, లేకపోతే ఆ ఆధారంకూడా లేకుండాపోయేది" అన్నాడు కుటుంబరావు.

"పదిఎకరాలూ తీసుకొని మళ్ళీ డబ్బివ్వకుండా మమ్మల్ని కష్టపెట్టేవాడంటావా నాయనా?" అని ఆశ్చర్యంగా అడిగాడు.

పెదతండ్రి అమాయకత్వానికి కుటుంబరావుకి చాలా విచారం కలిగింది. "ఆహా; అందుకు సందేహమా? ఇన్ని చేసినవాడు అదిమాత్రం చెయ్యడూ?" అన్నాడు.

పెదతండ్రి ఆలోచనలో పడ్డాడు. ఆయనకు కొడుకు మీద విశ్వాసం యింకా పూర్తిగా పోయినట్లు లేదు. అది పోయేటట్టుగా కూడలేదు. ఎంత అన్యాయం చేసినా యెప్పటికప్పుడు "ఇంత అన్యాయం చేస్తాడా, తండ్రినే" అనేభావం ఆయనకు పోతున్నట్లులేదు. కొడుకు విడిపోవటం, కొడుక్కీ తనకూ సంబంధంలేదు అనుకోవటం తండ్రులకు ఎంతకష్టమో తన పెదతండ్రిని చూస్తుంటే తెలిసింది కుటుంబరావుకు.

"పెదనాన్నా?" అని అతి ఆప్యాయంగా పలకరించాడు.

"ఏం నాయనా?"

"వందరూపాయలంటే చాలం బాగుపడుతుందిరాదూ?"

"నిక్షేపంలాగా బాగుపడుతుంది నాయనా!"

"నువ్వు ఒకళ్ళమీద ఆధారపడవలసిన అవసరం లేకుండా పోతుంది కదూ!"

"నే ఒకళ్ళకు పెట్టగలుగుతాను" అన్నాడు పెదతండ్రి. ఈ మాటలు అంటూ ఉండగానే ఆయన కళ్ళల్లోకి తేజస్సు వచ్చింది. భారత దేశపు ఔన్నత్యం ఆయన కళ్ళల్లో కనిపించింది....కుటుంబరావుకి.

పెదతండ్రి ఆరోజే స్వగ్రామానికి ప్రయాణం అయ్యాడు ఆయనకు కుటుంబరావు రెండువందల రూపాయలిచ్చాడు. ఆయన ఆ డబ్బు తీసుకుని, "నీకూ పెళ్ళి యింది. నీ అన్నకిమల్లే భార్యని వెనకేసుకొచ్చి తల్లిదండ్రుల మనస్సుకి కష్టంగలుగ జెయ్యకు నాయనా!" అన్నాడు.

* * *

ఇది జరిగి రెండు సంవత్సరాలయింది. ఈ రెండు సంవత్సరాలలో మార్పు అనేకం జరిగినై? కుటుంబరావు భార్య కాపురానికి వచ్చింది. అతనికి ఉద్యోగం రావటం, వెంటనే భార్యతో చిత్తూరుకో కాపురం పెట్టడమూ జరిగింది. మధ్యలో ఒకటి రెండుసారులు తలిదండ్రులను చూచిపోవటానికి వచ్చాడుగాని భార్యనువిడచి యెక్కువరోజులు వుండలేక పోయాడు. వెంటనే తిరిగి వెళ్ళాడు. తరువాత తండ్రి ఒకసారి రమ్మని ఉత్తరం వ్రాసినా వెళ్ళలేదు దీనికి కారణం తీరికలేక కావచ్చు. భార్య నేను వొక్కర్తెనూ వుండలేనని చెప్పటం కావచ్చు. లేకపోతే మదరాసులో తోచకపోవటం కావచ్చు. దానిమీదట అతని చెల్లెలు "మమ్మల్నిప్పుడే మరచిపోయావా అన్నయ్యా? వదిన పక్కనుండేటప్పటికి మేం కనబడ కుండా పోయామా? ముందొచ్చిన చెవులకంటే వెనకొచ్చిన కొమ్ములే యెక్కువ వాడని పెద్ద లూరకే అన్నారా?" అని వుత్తరం రాసింది.

ఆ వుత్తరం చూచేటప్పటికి అతనికి నవ్వొచ్చింది. యిదివరకు యే పరీక్షలకో చదువుతూ యింటికి వెళ్ళకపోతే యేమీ అనేవారు కాదు. మహా

అంటె "ఒకసారి వొచ్చి చూచి వెళ్ళకపోయావా?" అనేవారు. ఇప్పుడు తను రాకపోవటానికి భార్యే కారణమంటున్నారు.

తన వాళ్ళు తన భార్యను ఇంతగా ప్రేమిస్తున్నా ననుకోటం అతనికి సరదాగా వుంది. తన చెల్లెలు రాసిన వుత్తరం భార్యకి చూపించాడు. తన భార్య సంతోషిస్తుందనుకున్నాడు. ఆమె వుత్తరం చదివి తల పైకెత్తకుండానే "వెళ్ళిరాక పోయారూ?" అంది.

"ఒక త్తైనూ ఉండలేనంటివిగా?"

"నాకోసం వెళ్ళటం మానుకున్నారా?"

"మరింకెందుకు?"

"ఎందుకో మీకు తెలియాలి. మీవాళ్ళకి తెలియాలి." ఆమె వుత్తరాన్ని తను తీసుకున్నంత తేలికగా తీసుకోటం లేదని అతని కప్పటికి అర్థమయింది. నవ్వులాటల్లోకి దించాలని యీ విధంగా అన్నాడు

"వెళ్లాలంటే నాకు తీరికేది? 'ఆఫీసు— భార్యా—కుటుంబం' ఇప్పుడనేక బాధ్యతలున్నాయి.నామీద ఇదివరకులాగా ఒంటరిగాణ్ణా ఎప్పుడూ అక్కడుంటానికి?"

ఈవిధంగా మాట్లాడుతుంటే అతనికి తన పెదతండ్రీ, కుమారుడూ జ్ఞాపకం వచ్చారు. తనుకూడా తన అన్న ధోరణిలో పడుతున్నట్లు అనుమానం కలిగింది. వెంటనే సంభాషణ ఆపేశాడు. తన పెదతండ్రికి తాను రెండువందల రూపాయలిచ్చినట్లు భార్యకి చెప్పలేదు. మనస్సు కష్ట పెట్టుకుంటుందేమోనని చెప్పకుండా వూరుకున్నాడు ఇప్పుడు నెమ్మదిగా తనుకూడా భార్య యిష్టానికి వ్యతిరేకంగా నడవటానికి జంకుతున్నట్టు అనుమానం కలిగింది. తప్పేముంది? ఇద్దరుకలిసి బతకాలంటే వొకరిమీద వొకరికి సానుభూతి వుండితీరాలి. ఇతరులమీదా సానుభూతి వున్నమాత్రాన తల్లిదండ్రులమీద వున్న భక్తి తగ్గాల్సిన అవసరం లేదను

కున్నాడు. అయినా వొకసారి తన పెదతండ్రినీ, అన్ననీ చూచి రావాలనిపించింది.

కొన్నాళ్ళకు తన స్నేహితుని వివాహానికి వెళ్ళి తన పెదతండ్రి వుంటున్న వూరు, సమీపంలో వుందని తెలుసుకుని అక్కడకు వెళ్ళాడు. తన పెదతండ్రి ఒక పూరిపాకలో వుంటున్నాడు. అతన్ని చూచి పెద తండ్రీ, పెదతల్లీ చాలా సంతోషించారు. మాటామాటామీద పెదతండ్రి యిటీవల జరిగిన సంగతులన్నీ చెప్పాడు. తనకీ తన కొడుక్కీ రాజీ కుదరలేదట.

ఆ మధ్య తల్లికి జబ్బుచేసి చావడానికి సిద్ధంగావున్నా కొడుకు చూడటానికి రాలేదట. డబ్బుకూడా పంపలేదట. తానిచ్చిన రెండువందల్లో చేబదులుకింద వందపోగా మందులకీ మాకులకే ఖర్చు అయిందట! పొలం మరామ్మత్తు లేక మామూలుగానే వుందట. పదిరోజులక్రిందట, తన చూసిపోటానికని వస్తే రాకరాక వచ్చిందని తల్లిదండ్రులేమీ పెట్టలేదని, విచారపడుతుందని మిగిలిన కాస్త డబ్బు ఆమెకోసం ఖర్చుపెట్టారట! ఈ విషయాలన్నీ యదార్థాలేనని ఆయనతో మాట్లాడుకున్న రైతులు దృఢ పరిచారు.

ఇటువంటి కొడుకుని మేమెక్కడా చూడలేదన్నారు! తండ్రిని పోషించని కొడుకు బతికేం చచ్చేం! ఆయనకి జరక్కపోతుందా, అవసర మొస్తే మేమే జరుపుతాం అన్నారు. "కొడుకుమీద వున్న మమకారం పోగొట్టుకోలేని ఆయన కాబట్టి సరిపోయింది, ఇంకోళ్ళయితే కోర్టుకిలాగి ముప్పతిప్పలు పెట్టి మూడు చెరువుల నీళ్ళు తాగించేవాళ్ళు" అన్నారు.

"వాణ్ణేమీ అనకండి. ఎంతచెడ్డా వాడు నాకొడుకు, నారోజులు మంచివి కాదు గాబట్టి వాడికటువంటి బుద్ధులు పుట్టిస్తున్నాడు" అన్నాడు పెదతండ్రి.

"చూశారా? వాళ్ళేంచేసినా వాళ్ళమీద మాట పడనీయడు" అన్నాడు వొక రైతు.

పెదతండ్రిని చూస్తుంటే కుటుంబరావుకి కళ్ళు చెమ్మగిల్లినై. తన దగ్గరవున్న యేభైరూపాయి లాయనకిచ్చి బంధువుల్ని చూసివద్దామని గ్రామం బయలుదేరాడు. వెళ్ళబోయేముందు అతన్ని చాటుకి పిలిచి పెద తండ్రి ఇలా అన్నాడు.

"నాకు డబ్బిచ్చినట్టు వాడికి తెలియనివ్వకు నాయనా."

"తప్పేముంది పెదనాన్నా?"

"తా నివ్వకపోగా యితరుల దగ్గరనించి తీసుకున్నట్టు తెలిస్తే వూరుకోడు!"

"ఎందుకనీ?"

"తనకు నామర్దా అట. తాను తల్లిదండ్రులకు డబ్బివ్వకుండా కష్ట పెడుతున్నట్టు పదిమందికి తెలుస్తుందట. తనకు పరువునష్టమట!"

"అలాగే పెదనాన్నా. తెలియనివ్వను" అన్నాడు. కుటుంబరావు లోలోపల తన అన్న చేస్తున్న పనికి వుడికిపోతూ.

అక్కడినించీ కుటుంబరావు స్వగ్రామం వెళ్ళి బంధువులందరినీ వొక్కసారి తిరగవేశాడు. బంధువులందరికీ తన అన్న మీద కష్టంగావుంది డబ్బుకోసం తన అన్న చేస్తున్న అన్యాయాలూ, మోసాలూ చెప్పి మన వంశంలో చెడబుట్టాడని తేల్చివేశారు. వాళ్ళకుకూడా అతన్ని కోర్టుకి లాగి దుంపతెంచాలని వుందటగాని పెదతండ్రి వొప్పుకోవడం లేదని చెప్పారు.

"తండ్రితరపు బంధువుల్ని వొక్కర్నీ యింటికి రానివ్వడట. ఎవరైనా వెళ్ళినా భోజనమన్నా పెట్టకుండా పంపించి వేస్తాడట. భార్యతరపు వాళ్ళని మాత్రం నెత్తిన పెట్టుకుంటాడట. ఊళ్ళోపార్టీల విషయంలోకూడా వాళ్ళకే మద్దతుచేస్తూ వుంటాడట. దుక్కముక్కల వాళ్ళే వాడికి దేవుళ్ళు" అని చెప్పారు

ఈ మాటలన్నీ విని కుటుంబరావు నరాసరి తన అన్న వుద్యోగం చేస్తున్న పట్టణానికి ప్రయాణం కట్టాడు.

* * *

“ఎక్కడనుంచోయ్” అని అడిగాడు రామారావు కుటుంబరావుని చూడగానే. రామారావు కుటుంబరావు పెదతండ్రి కొడుకు. ఆ పట్టణంలో మాస్టరుగని చేస్తున్నాడు.

కుటుంబరావు తన స్నేహితుని వివాహానికి వచ్చి చూసిపోదామని వచ్చానని చెప్పాడు. రామారావు వెంటనే యింట్లోకి వెళ్ళి పిల్లలను తీసుకొచ్చాడు. అతనికి ముగ్గురు కూతుళ్ళూ, వొక కొడుకూ. కొడుకు పెద్దవాడు. కొడుక్కి ‘బాబాయ్’ అని చెప్పాడు. ఆడపిల్లలు ముగ్గురూ, బాబాయ్, బాబాయ్, అని చుట్టూ మూగారు కాని మొగపిల్లవాడు దూరంగా నిలబడి చూస్తూ నుంచున్నాడు

“వీడికన్నీ మన బుద్ధులే వచ్చినయ్” అన్నాడు రామారావు తమ్ముడితో.

ఈ మాటకు కుటుంబరావు వులిక్కిపడ్డాడు. అన్నని తేరిపార చూశాడు. రామారావు చెప్పాడు.

“తనకి తోచదు, వొకళ్ళు చెపితే వినడు. తాపట్టిన పట్టేపట్టు. కలుపుగోలుతనం బొత్తిగా లేదు. చూస్తూ చూస్తూ యెవరికి గౌరవము యివ్వలేదు. ఎలా బ్రతుకుతాడో” అన్నాడు.

ఈ మాటలకు కుర్రవాడికి కోపంవచ్చి తండ్రిని చురచుర చూస్తూ లోపలికి వెళ్ళాడు. ఇంతలో లోపలనుంచి వదిన వచ్చి కుశలప్రశ్నలు వేసింది. కుటుంబరావుని.

“బాగున్నావా అబ్బాయి?”

“ఆ”

“నాన్నా, అమ్మా అంతా బాగున్నారా!”

“ఆ”

“ఇప్పుడెక్కడ ఉద్యోగం”

కుటుంబరావు చెప్పాడు.

"అమ్మాయి నీతోనే వుంటుందిగా?"

"ఆ"

"నువ్వు చిత్తూరు వచ్చినతర్వాత మీ అమ్మకాని నాన్నగాని ఎప్పుడన్నా వచ్చిపోయారా?"

"లేదు"

"వాళ్ళు రారు" అన్నాడు రామారావు.

"మీదంతా చోద్యం" అంది అతని భార్య.

"కాదు నాకుమల్లేనే వాడూ భార్యకాపరని కొచ్చిం తరువాత మారిపోయాడని ఈపాటికి తెల్సుకొని వుంటారు" అన్నాడు చిరునవ్వునవ్వుతూ రామారావు.

"మీ అన్నయ్యమాటలెప్పుడూ అట్లాగనే వుంటాయిలే! లే స్నానం చేద్దువుగాని" అన్నది ముసిముసినవ్వులు నవ్వుతూ.

"లే బాబాయి, రాబాబాయి" అని పిల్లలు కుటుంబరావు చేతులు పట్టుకొని లాగటం మొదలు పెట్టారు. స్నానం సంధ్యలయిన తరవాత అన్నదమ్ములిద్దరూ భోజనానికి లేచారు? భోజనం చేసేటప్పుడు అన్నదమ్ములిద్దరూ చిన్నప్పటి సంగతులు జ్ఞాపకం చేసుకున్నారు. తమ గ్రామ పరిస్థితులూ బంధువుల స్థితిగతులూ చెప్పుకున్నారు.

"మనవూరు ఇదివరకు మల్లేలేదు మన కుటుంబాలు మరీ రొత్తిగా చెడిపోయినయి. ఆర్థికంగా చితికిపోయి అనేక అవలక్షణాలకు స్థావరమయినాయి. ఈర్ష్య, అసూయద్వేషం, ఇవే మనవాళ్ళ ప్రస్తుతలక్షణాలు–పరాయివాళ్ళు, సొంతవాళ్ళు అని లేకుండా యెవరు కొద్దిగా బాగున్నావాళ్ళ నాశనాన్ని కోరటమే మిగిలినవాళ్ళ పనిగా వుంది. ప్రస్తుతం మన కుటుంబాల్ని చూస్తుంటే, వొకప్పుడు వైభవోపేతంగా ఉండి శిధిలాలైన పురాతన కట్ట

డాలు జ్ఞాపకం వస్తున్నాయి. వాటిని చూస్తుంటే జాలి వేస్తుంది. కాని ఏం లాభం? మరామత్తు చేయటానిక్కూడా వీలులేనంత ముక్కలై మట్టిలో కలిసిపోతున్నాయి" అన్నాడు రామారావు.

అతని భార్య చిరునవ్వు నవ్వుతూ "మీరు చెడిపోయింది చాలక అబ్బాయిని చెడకొడుతున్నారా? అన్నది

"నేను చెడిపోయాననే అంటావా?" అన్నాడు రామారావు.

"మీవాళ్ళ నడిగితే తెలుస్తుంది" అంది భార్య.

"నీ ఉద్దేశ్యం చెప్పు" అన్నాడు రామారావు.

"ఆయన మాటలు వినబోకబ్బాయి" అంటూ నవ్వుతూ వెళ్ళి పోయింది.

అన్నదమ్ము లిద్దరూ భోజనం పూర్తిచేశారు. గదిలో తనకోసం వేసిన పక్కమీద ఆలోచిస్తూ పడుకున్నాడు కుటుంబరావు. తన అన్నయ్య మారాడు; పూర్తిగా మారాడు. కాని ఆమార్పు యితరులు చెపుతుంటే కనిపించినింత భయంకరంగా కనిపించటంలేదు. ఇలా ఆలోచిస్తూ ప్రయాణ బడలికమీద ఉన్నాడేమో కళ్ళు మూశాడు. మధ్యలో మెలకువ వచ్చింది. పక్కగదిలో యెవరో మాట్లాడుకుంటున్నారు. గొంతుకలను బట్టి తన పెద తండ్రి, అన్నయ్యలని గ్రహించాడు.

తన పెద్ద తండ్రి యిలా అంటున్నాడు.

"50 రూపాయలివ్వు నాయనా! మళ్ళీ యిప్పట్లో అడగను"

"మొన్న తీసుకెళ్ళిన డబ్బు ఏం చేశావు?"

"ఏం చెప్పను నాయనా, నీ దగ్గర తీసుకొని మనవాళ్ళను చూసి వద్దామని మనవూరు వెళ్ళాను. మీ మేనమామ యింట్లో భోంచేసి కళ్ళు మూశాను. లేచి చూచేటప్పటికి డబ్బులేదు. ఎవర్నడగను నాయనా? అంతా దగ్గిర బంధువులు. ఇంతకీ నా ప్రారబ్దం."

ఈ మాట రామారావు నమ్మినట్టు లేదు. "వ్యాజ్యానికి ఖర్చు పెట్ట లేదు గదా?"

"లేదు నాయనా! నువ్వొద్దన్న పని చెయ్యటమా?"

"వూళ్ళో వాళ్ళకి అప్పిచ్చి వుంటావు"

"అబ్బే! రామరామ! వాళ్ళ మాటలు నమ్ముతానా? నీ కష్టార్జితం తీసుకొని వాళ్ళ చేతుల్లోకి పోనిస్తానా? నువ్వే మనుకున్నా నువు బాగా డబ్బు సంపాయించి పెద్ద వాడవవ్వాలనే ఉంటుంది నాయనా నాకు. తండ్రినే! చేతులారా పెంచానే! నిన్ను కష్టపెట్టాలని ఉంటుందా నాయనా నాకు" రామారావు మాట్లాడలేదు. డబ్బు తీసుకురావటానికి లోపలికి వెళ్ళాడని గ్రహించాడు కుటుంబరావు. అతని కంతా గొడవగా ఉన్నది, యిదమిద్ధమని తెల్చుకోలేకపోతున్నాడు. పెద్దతండ్రి యెదుటబడితేగాని యదార్థం తేలదని బయటి కొచ్చాడు. రామారావు ఇంట్లోనించి డబ్బు తెచ్చి తండ్రికిచ్చాడు. ఆయన డబ్బుతీసుకొని యిలా అన్నాడు.

"నీ చేత యింతడబ్బు ఖర్చు పెట్టించటం నాకు యిష్టంలేదు నాయనా! నా మట్టుకి నాకు నీ దగ్గరే ఉండాలని వుంది కృష్ణా, రామా! అనుకుంటూ. నీపిల్లల్ని చూస్తూవుండటం కంటె నాకేం కావాలి? కాని మీ అమ్మ పడనివ్వదు. దాని స్వభావం నీకు తెలుసుగా నాయనా! నాది అనేది ఉండాలంటుంది. ఒకళ్ళ పంచను బతకనంటుంది. ఏం చెయ్యను నాయనా? అది బాగా బతికిన మనిషి. ఈ అవసానకాలంలో దాన్ని కష్టపెట్టటం నాకు యిష్టంలేదు."

అంతలో కుటుంబరావుని చూశాడు. తననుచూచి పెదతండ్రి నివ్వెర పోతాడనుకున్నాడు. కాని అలా జరగలేదు. చాలా కాలంనుంచి చూడ నట్టుగా "ఎప్పుడొచ్చావురా?" అని అడిగాడు.

"ఇప్పుడే."

"మీనాన్న బాగున్నాడా!"

"ఆ"

"ఒక్కసారీ మమ్మల్ని చూడటానికి రాడు. ఇప్పుడు వాడికి కనబడుతున్నామటలే" అన్నాడు.

"ఆయన కనేక పనులుంటాయి తీరొద్దూ!" అని సర్దటానికి ప్రయత్నించాడు రామారావు.

"చూడాలని అపేక్ష ఉంటే తీరిక లేకుండా ఉంటుందా? వాడి చదువుకోసం మేంపడిన కష్టం నీకేం తెలుసు! వాడు చదువుకుని ప్రయోజకుడవాలని అవిభక్తకుటుంబం డబ్బుతో చదువు చెప్పించాము. మాకు అప్పయినది వాడి మూలానకాదూ! వాడి చదువుకోసం తెచ్చిన డబ్బే పెరిగి పెరిగి యావత్తు ఆస్తిని దిగమింగింది. ఈనాడు మేమిల్లా ఏడుస్తున్నామంటే కారణం వాడు కాదూ? కాని వాడికి విశ్వాసములేదు. మేము తింటున్నామో తినటంలేదో, చస్తున్నామో, బతుకుతున్నామో చూచిపోదామన్నా లేదు. తనేమో, తన పెళ్ళామేమో, తన పిల్లలేమో" అన్నాడు.

కుటుంబరావు కేమీతోచలేదు. తలవంచుకొని మెదలకుండా రామారావు కెదురుగుండా కూర్చున్నాడు.

"సొంత కొడుకుని సాధించటం అయింది. తమ్ముని కొడుకుని సాధిస్తున్నారా?" అన్నది రామారావు భార్య తలుపు చాటునుంచి.

ఆమె మాట వినగానే "వెళ్ళొస్తా నాయనా" అని లేచాడు పెదతండ్రి.

"భోంచేసి వెళ్ళండి" అన్నది రామారావు భార్య.

"ఎప్పుడూ లేని మర్యాద ఇప్పుడొచ్చిందే" అన్నాడు పెదతండ్రి.

"అదేమిటి నాన్నా............" అని మొదలుపెట్టాడు రామారావు.

"నువ్వేమీ భార్యను వెనకేసుకు రానక్కరలేదు లేదోయి. వాడిదగ్గర

తన మర్యాదను చూపించాలని భోజనానికుండమంది. ఎప్పుడన్నా ఉంట మన్నదీ?'' అని లేచివెళ్ళిపోయాడు.

"చూశావా అబ్బాయి ఎవరన్నా ఉంటే ఇదీ వరస. ఎవరూ లేకపోతే చక్కగా భోంచేసి వెళతారు. యింతకీ ఒకర్నని ప్రయోజన మేముంది? ఈయనలోనే ఉంది మెలిక. ఆయన అడిగినంత డబ్బా యిస్తారు. ఆ డబ్బు తీసుకుపోయి అందరికీ లేనిపోనివి చెబుతారు. ఏం చెప్పినా ఈయనేమో చూస్తూ వూరుకుంటారు'' అన్నది.

అన్నదమ్ములిద్దరూ మెదలకుండా కూర్చున్నారు. కుటుంబరావు తలెత్తి చూచేటప్పటికి తన పెదతండ్రి బజారులో నిలబడి రమ్మని చేత్తో సౌంజ్ఞ చెయ్యటం కనిపించింది. అతను నెమ్మదిగా లేచి బయటికి వెళ్ళాడు.

"చూశావా నాయనా? అదీవరస. ఎంతచెడ్డా మామ గదా! దాన్ని చూడు అది యెదుటనిలబడి కవ్వించి ఎట్లా మాట్లాడుతుందో. నీదగ్గర తాను మంచిదాన్ననీ, తప్పంతా నాదేననీ ఋజువుచెయ్యటానికి అది యీ యెత్తెత్తింది నేను. పడతానా, దాని ఎత్తులో?....పుల్లల్లే ఉండేవాడు. దాని చేతులోబడి ఎలా పిల్లయ్యాడో చూడు. అది ఆట్టా వసపోసిన పిట్టల్లే వాగుతుంటే, వాడొక్కమాటన్నా అన్నాడేమో చూడు''

కుటుంబరావు ఏమీ మాట్లాడలేదు. పద్మవ్యూహంలో చిక్కుకున్నట్లు ఉక్కిరి బిక్కిరి అయ్యాడు. అతీగతీ చెప్పకుండా నుంచునేటప్పటికి పెదతండ్రికి అనుమానం కలిగింది. దగ్గరకు వొచ్చి అతని బుజంమీద చెయ్యేసి ఇలా అన్నాడు-"నిన్నీ మధ్య చూడనట్టు పలకరించానని ఏమన్నా అనుకుంటున్నావా నాయనా? ఏం చెయ్యను? వాడు ఆవులిస్తే పేగులు లెక్కపెట్టేరకం. విన్నింతకుముందే కలిసినట్లు తెలిస్తే నీతో తనమీద ఏవో చెప్పి వుంటానని అనుమానపడి గడపతొక్కనివ్వడు. ఇంకబతుకూ బతికి ముసలితనంలో అందరికీ జడిసి బతకాల్సి వచ్చింది నాయనా!'' అని కన్నీరు పెట్టుకుంటూ "చూడు నాయనా—వాడెంత టక్కరో! ఎప్పు డొచ్చినా ఉత్తచేతులతో పంపేవాడు. ఇవ్వాళ నువ్వు ఉన్నావని ఏమైనా

అనుకునిపోతావని అడగగానే యాభై రూపాయిలు ఇచ్చాడు" అన్నాడు.
"అదేమిటి పెదనాన్నా? నేను రాకముందే ఇస్తేనూ?" అన్నాడు కుటుంబరావు.

ఆ మాటకు పెదతండ్రికి కోపం వచ్చింది. ఇంత ఎత్తున ఎగిరి పడ్డాడు. "నువ్వు రాకముందే యిచ్చాడూ? నువ్వు చూశావూ? ఈ కళ్ళతో నేనా చూచింది! నేను అనుకుంటూనే ఉన్నా. అమాటా యీమాటా చెప్పి అది నిన్ను బుట్టలో వేసుకొని ఉంటుందని. మా కడుపున మీలాంటి అడంగివాళ్ళు ఎట్లా పుట్టార్రా?" అని గబగబా వెళ్ళిపోయాడు.

కుటుంబరావు వెళ్ళిపోతున్న పెద తండ్రిని చూస్తూ నిలబడి పోయాడు.

"డబ్బు అడిగాడా ఏమిటోయ్?" అని ప్రశ్నించాడు రామారావు యింట్లోకి వస్తున్న కుటుంబరావుని చూచి.

"ఎవ్వరు?" అని అడిగాడు కుటుంబరావు.

"నాన్న"

లేదు అన్నట్లు అడ్డంగా తలూపాడు కుటుంబరావు.

"చెప్పాడా?" అని మళ్ళీ అడిగాడు రామారావు.

"ఏమిటి?"

"నానంగతి" అన్నాడు రామారావు చిరునవ్వు నవ్వుతూ.

"ఎందుకు చెప్పరూ? ఆయన పనే అదైతే" అన్నది రామారావు భార్య.

కుటుంబరావు ఒదిన వంకకు చూశాడు. ఆమె చిరునవ్వు నవ్వు తూంది. తన అన్నని చూశాడు. అతడు వినటానికి సిద్ధంగా కూచున్నాడు. కుటుంబరావు తికమకపడి తలవొంచుకొని, "ఎందుకొచ్చిన గొడవ ఇదంతా. ఆయనకి సంవత్సరానికి ఇంతని యిస్తే తీరిపోతుంది" అన్నాడు.

ఈ మాటకు రామారావు భార్య భర్తని ఓరగా చూచింది. చిరునవ్వు నవ్వింది. అతను తనతండ్రి కుటుంబరావు ముందు గ్రంథం విప్పి ఉంటాడని గ్రహించాడు తన తమ్ముడు తన్ను అపార్థం చేసుకోవటం అతనికి యిష్టం లేకపోయింది. చెప్పాడు

"నా సంగతి నీకు తెలుసు. డబ్బు కూడబెట్టటమే జీవితధర్మం అని నేను అనుకోను. డబ్బుకంటే గొప్ప విలువలు కొన్ని వున్నాయని నా విశ్వాసం. అందులో ముఖ్యమైంది మానవత్వం. మానవత్వం చంపుకున్న మనిషి, మనిషికాదనీ పశుప్రాయుడనీ నా అభిప్రాయం. జీవితంలో నన్ను ఎదుర్కొంటున్న సమస్యల్ని నేనీ దృష్టితోనే చూస్తాను. అయినప్పటికీ నాన్నని సంతృప్తి పరచలేకపోయాను. ఇది నాన్నకీ నాకూ మధ్య జరుగుతున్న ఘర్షణకాదు. దేశమంతటా జరుగుతూనే ఉంది.

"తండ్రులకీ కొడుకులకీ ఇప్పుడు ఏర్పడినంత అగాధం యిదివర కెన్నడూ ఏర్పడలేదు. దృష్టిలో, అభిప్రాయాల్లో ఇప్పుడున్నంతభేదం ఎప్పుడూ లేకపోవటమే దీనికికారణం. మన ముత్తాతలనుంచీ మన తండ్రులవరకూ స్వల్ప మార్పులతో సంఘం పరిణామం చెందింది. అందు కనే తండ్రీకొడుకుల మధ్య అట్టే పొరపులు లేకుండా కాలం గడిచింది. భయంతోనూ, భక్తితోనూ కొడుకు తండ్రి ఆజ్ఞకు తలవొగ్గేవాడు. కొడు కులో కలుగుతున్న చిన్నచిన్న మార్పులను చూచీ చూడనట్టు వూరుకునే వాడు తండ్రి. ఇప్పుడలాకాదు. అతివేగంగా మార్పులు జరుగుతున్నై. తాము నమ్మిన ఆచారాలు తమను ఉద్రేకపరచిన సిద్ధాంతాలు తమ కళ్ళ ముందే తారుమారు అవుతూ ఉండటంవల్ల తండ్రులు తికమక పడుతున్నారు. కాలంతోపాటు మారలేక పోతున్నారు. పరిస్థితులు సరిగా వాళ్ళు అర్థం చేసుకోలేక పోతున్నారు.

నాన్నకిద్దే జరిగింది. ఆయన్ని నేను నిందిస్తున్నాను అనుకోకు. నా అభివృద్ధికి ఆయనఉన్న పరిస్థితుల్లో ఏ తండ్రీ కృషి చెయ్యని విధంగా కృషి చేశాడు. అది నేను కాదనను. కాని నాజన్మకాయన కారణం గనక

ఆయనకు మంచిగా కనపడేవన్నీ నాకు కూడా మంచిగా కనపడాలంటే మాత్రం చిక్కొస్తుంది.

నాకు ఉద్యోగం వొచ్చినప్పటినుంచి నాన్నని నాతో ఉండమని బ్రతిమాలుతున్నాను. కాని మొదట్లో ఆయన వొప్పుకోలేదు. 'ఇంత బ్రతుకూ బ్రతికి కొడుకు పంచన పడి ఉండమంటావా?' అనేవాడు. 'కోడలి చేతి మెతుకులు తినమంటావా, అందులో దుక్కముక్కలవారి ఆడపడుచే' అనేవాడు ఆ రోజుల్లో నే నేదన్నా డబ్బివ్వబోతే 'నువ్వు యిచ్చే వాడివీ నేను తీసుకునేవాణ్ణినా' అనేవాడు అంత పౌరుషంగా ఉండేవాడు.

కాని కొద్ది రోజుల్లోనే ఆస్తి వొక సెంటుకూడా లేకుండాపోయింది జరుగుబలే కష్టం అయింది. సంగతి తెలియగానే; నేనూ నీ వదినా వెళ్ళి బ్రతిమాలి మన యింటికి తీసుకొచ్చాం. తీసుకొచ్చాం అన్నమాటేగాని మాకూ వాళ్ళకీ కూడా సుఖం లేకుండా పోయింది. వొచ్చిన దగ్గరనుంచీ వాళ్ళు నీ వొదినను సాధించటం మొదలు పెట్టారు. నీ వొదినె దుక్కముక్కలవారి ఆడపడుచని నీకు తెలుసు. వాళ్ళ కుటుంబాలకూ, మన కుటుంబాలకూ తరతరాలనుంచీ విరోధమని నీకు తెలుసు. నాన్న నిద్రలో కూడా ఈ విరోధం మరచిపోయే వాడుకాదు. ఆ విరోధంతో ఆయన పెరిగాడు. పెద్దవాడయ్యాడు. ఈ నాడు మారుదామనుకున్నా మారలేడు

ఈ విరోధం మనస్సులో పెట్టుకొని దాన్ని ప్రతిచిన్న విషయానికీ సాధించేవాడు. 'ఈనాటికి నువ్వు పెట్టేవానివి-నేను తినేవాణ్ణీ అయ్యాం' అనేవాడు 'నీ ముత్తాత నా ముత్తాత చేలో పరిగె ఏరుకున్నాడు' అనేవాడు. 'మీవాళ్ళు గడ్డి తిని డబ్బు సంపాదించారు. వాళ్ళలాగు గడ్డితింటే నేను ఈ పాటికి లక్షలు గడించేవాణ్ణి' అనేవాడు. ప్రతి విషయంలోనూ అది డబ్బు ఖర్చు పెట్టడానికి వెనకాడుతూ వుందని వూహించుకునేవాడు. తన తండ్రిని నోటికి వచ్చినట్లు అంటుంటే విని సహించలేక జవాబు చెప్పితే వెంటనే నాతో ఫిర్యాదు చేసేవాడు. 'అటువంటి దాన్తో ఇన్నాళ్ళనుంచీ నువ్వెట్లా కాపురం చేస్తున్నావురా?' అని అడిగేవాడు. 'ఈ ఇంట్లో అదైనా వుండాలి. నేనైనా వుండాలి' అని పంతం పట్టుకుకూర్చునేవాడు.

నేనేం చేసేది? నాన్నని కూర్చోబెట్టి అనేకసార్లుచెప్పి చూశాను. ఆయనకు నా మాటలు అర్ధంకాలేదు? పైగా నేను భార్యని వెంటవేసు కొస్తున్నానని నామీద లేచాడు. ఆరోజు మొదలుకొని నేను నా భార్యకి దాసుడననీ, దాని మాటలువిని నానా బాధలూ పెడుతున్నాననీ, తిండికూడా సరిగ్గా పెట్టడంలేదనీ, ఆడదాని అడుగులకు మడుగులొత్తే చీమూ నెత్తురూ లేనివాణ్ణినీ అందరికీ చెప్పటం మొదలు పెట్టాడు.

“ఇవన్నీ సహించాం, వాళ్ళ స్వభావం అంతేఅని వూరుకున్నాం. చాటుమాటుగా ఇవన్నీ నామీద చెపుతూ, ఎదురుపడితే నేనంటే బాగానే వుండేవాడు నాన్న. ఇలా వుంటూ నా కొడుకుని దగ్గరకు తీసి వాడికి వాడి తల్లిమీద లేనిపోని కొండీలు చెప్పి మనసు విరిచాడు. పసివాడవటంవల్ల వాడు నాన్న చెప్పేమాటలన్నీ నమ్మాడు నమ్మి వాళ్ళ అమ్మకు ఎదురు తిరిగి పోట్లాటం మొదలుపెట్టాడు. తల్లి పొడే వాడికి గిట్టకుండా పోయింది. అంతవరకూ ఎలాగో సహించిన నీ వొదినె ఇక సహించలేకపోయింది. నేను నాన్నకు ‘కొడుకుని తల్లిమీదకు ఉసికొల్పటం ధర్మంకాదని’ చెప్పాను. ఆయన నాదగ్గర తను ఏమీ ఎరగననీ, గిట్టక తన్ను వెళ్ళగొట్టాలనే ఉద్దేశంతో నీ భార్య ఇదంతా కలిపించిందనీ చెప్పాడు. కాని నేను బయ టకు అడుగుపెట్టగానే మళ్ళీ మొదలు.

ఇవన్నీచూస్తే నాకూకూడా అమ్మనీ నాన్ననీ వేరుగా ఉంచటంకంటే గత్యంతరం కనిపించలేదు. ఒక సారి అమ్మాయివస్తే తీసుకువెళ్ళి ఒక నెలరోజులు ఉంచుకోమని చెప్పాను. అమ్మాయికీ అమ్మాయిభర్తకీ నాన్నంటే అమితభక్తి అని నీకు తెలుసు. అటువంటివాళ్ళుకూడా పదిరోజుల కంటే ఎక్కువ ఉంచుకోలేకపోయారు. అక్కడా ఇదే ధోరణి. అమ్మాయి భర్తని ఎంతమాటపడితే అంతమాట అనేవాడట, అతను మాంసం తింటాడు. అతనికి మాంసం వొండిపెట్టవద్దని అమ్మాయితో పోట్లాడేవాడట. మన ఇళ్ళల్లో మాంసం అలవాటులేదు. అందుకని మనకోసం అంతా మాను కుంటారా? మాంసం వొండితే మీ ఇంటిలో అన్నం తినను, అని పట్టు పట్టుకు కూర్చునేవాడట. మాంసం తినేవాళ్ళని అనరాని తిట్లు తిట్టేవాడు.

మాటలు పడలేక అమ్మాయి వాళ్ళని పంపించివేసింది, తన భర్తను పురుగును ఏరిపారవేసినట్లు ఏరి పారవెయ్యటం అది సహించలేకపోయింది. అక్కడనుంచి వేరుగానే ఉంటున్నారు. తనకు తోచినప్పుడు తోచినట్లు డబ్బు అడుగుతాడు నేను యిస్తూవుంటాను కాని నేను మాత్రం ఎంతని ఇవ్వగలను?'' అని నిట్టూర్పు విడిచాడు రామారావు.

ఈ సంగతులన్నీ వింటూవున్న కుటుంబరావుకి కొంచెం గుక్క తిరగలేదు. తెరమరుగున తనకు తెలియని విషయాలు ఇన్ని ఉంటాయని అతను యెప్పుడూ అనుకోలేదు తన అన్న వేసిన ఆఖరి ప్రశ్నకు, విడిచిన నిట్టూర్పుకీ జవాబుగా, "ఆయనకుమాత్రం ఎంత డబ్బుకావాలి? ఆయనకి పెద్దమ్మకేగా?'' అన్నాడు.

"అంతవరకైతే పరవాలేదు. కాని ఆయన నాదగ్గర కనిపెట్టి వసూలు చేస్తున్నాడు. నన్ను రచ్చకీడ్చి నలుగురు నోళ్ళల్లో పడవెయ్యటమే తన పని అన్నట్లు ప్రవర్తిస్తున్నాడు. నాదగ్గర డబ్బు తీసుకువెళ్తాడు. ఊళ్ళో తనపక్షం మాట్లాడే వాళ్ళకి పదులూ, అయిదులూ చేబదుళ్ళిచ్చి వాళ్ళు నన్ను తిడుతుంటే తాను సంతోషిస్తుంటాడు. డబ్బు అయిపోగానే మళ్ళీవాస్తాడు. డబ్బు అడుగుతాడు. ఇదీఆట'' అన్నాడు రామారావు.

"ఆయన పేర కొద్దిగా పొలంవుందని విన్నాను'' అన్నాడు కుటుంబరావు.

"అదొక పుండు. ఆ పొలం పండదు. ఎంత చెప్పినా వినడు. ప్రతి సంవత్సరం వందా రెండువందలైనా ఖర్చు పెడతాడు దానికోసం. శిస్తులకుకూడా డబ్బుచాలదు. మళ్ళీ నేను ఇవ్వవలసిందే. ఎవరన్నా అడిగితే 'మనిషన్న తరువాత పది ఎకరాలన్నా లేకపోతే ఎట్లా' అంటాడట, 'పండదని పొలం వొదులుకుంటామా' అంటాడట నేనేం జెయ్యాను? నేను మాత్రం ఎంత డబ్బివ్వగలను? నా సంపాదనా, నీ వదిన ఆస్తి మీదవచ్చే అయివేజుకలిపి నా కుటుంబ ఖర్చులకే చాలదు. ఆయనంటే మనకు గౌరవమే. కాని గౌరవంగా చూసే అవకాశం ఆయన మనకివ్వాలి.

ఆయన బాధ్యతేకాక, ప్రపంచంలో మనకీ మరికొన్ని బాధ్యతలుగూడా ఉన్నాయని ఆయన గ్రహించాలి. లేకపోతే........"

"అన్నదమ్ములిద్దరూ మాట్లాడకుండా కూర్చున్నారేం" అని అడిగింది, రామారావు భార్య.

"దుక్కముక్కలవారి సంగతి ఆలోచిస్తున్నాం వదినా" అన్నాడు కుటుంబరావు.

"అబ్బాయికి చెప్పారా ఏమిటి?"

"ఆ-అన్నీ చెప్పాను. తెలిసివుండటం ఎందుకయినా మంచిది."

"ఏం మంచండీ? మీకు మల్లే భార్యమాటలువిని చెడిపోటానికా" అన్నది దుక్కముక్కలవారి ఆడబడుచు చిరునవ్వు నవ్వుతూ!